

БО «Благодійний фонд Харків з тобою»
ГО «Дерево-життя»
КЗК «Харківський літературний музей»

ДЕВ'ЯТЬ ЖИТТІВ ТРАДИЦІЇ

МАТЕРІАЛИ
всеукраїнського форуму-семінару
в рамках проекту “Дев’ять життів традиції”
за підтримки Українського культурного фонду
(13-15 вересня 2019, Харків)

м. Харків

УДК 39(=161.2)
ББК 63.5(4УКР)

*Відповідальність за якість та достовірність матеріалів
несуть автори публікацій.*

Д25 Дев'ять життів традиції: матеріали всеукраїнського форуму-семінару
(13-15 вересня 2019, Харків) – Х.: ФОП Шейніна О.В. – 2019 р. – 268 с.

У збірнику подано матеріали форуму-семінару «Дев'ять життів традиції», у яких висвітлюються актуальні проблеми сучасного стану відродження та популяризації українських народних традицій та традицій інших народів. Збірник може стати у нагоді фахівцям з етнографії, етнокультурології, фольклористики, народознавства, керівникам етно-гуртків та усім, хто цікавиться витоками національної культури.

© БО «Благодійний фонд Харків з тобою», ГО «Дерево-життя»,
КЗК «Харківський літературний музей», 2019.

ТРАДИЦІЙНА СПАДЩИНА КИТАЮ У ШКІЛЬНІЙ ХУДОЖНІЙ ОСВІТІ

Сьогодні в Китаї найбільше потрібні інноваційні таланти, і одне з найважливіших завдань мистецтва – виховувати в людях інноваційний дух та інноваційні здібності. Проте інновації не виникають нізвідки, хороші інновації невіддільні від спадщини. Китайська культурна історія налічує 5000 років.

У 2017 році Генеральна канцелярія ЦК Комуністичної партії Китаю і Генеральна канцелярія Державної ради опублікували «Думки щодо реалізації спадщини та розвитку високої традиційної культури Китаю». Відродження, збереження і просування китайської високої традиційної культури у процесі викладання предметів мистецтва має бути важливим змістом і напрямом шкільної художньої освіти. Але як китайська висока традиційна культура має відображатись у художніх курсах і викладанні? Автор вважає, що є два основних аспекти.

1. Класичне китайське мистецтво, китайський живопис і каліграфія є прямим відображенням 5000-річної історії Китаю за допомогою візуальних засобів, що передають ідеологічний дух, моральні почуття китайської нації, соціальну історію та багато інших аспектів. У зв'язку з цим навчальна програма та навчальні матеріали у шкільній мистецькій освіті зумовлюють викладання на основі врахування естетичних і когнітивних особливостей учнів. Почуття в живописі та значення картин віддзеркалюють унікальне світосприйняття і мислення, ціннісні орієнтації та культурні традиції китайців.

2. В останніх «Стандартах навчальних планів з художніх предметів у середній школі (видання 2017 г.)» інтегрований модуль «Китайський живопис і каліграфія» є одним з перших у послідовності національних навчальних програм з формального мистецтва і за своїм змістом кардинально відрізняється від роздільного навчання «каліграфії» і «гравюри» у попередніх навчальних програмах. Це пов'язано з тим, що ці три види культури спільно розробляються китайською традиційною культурою. Поєднання «поезії, книги, живопису і друку» є унікальною формою китайського мистецтва. Це інновація і найяскравіша родзинка контент-дизайну нової шкільної навчальної програми з мистецтва, яка відображає важливість, яку художня дисципліна надає спадщині високої традиційної культури Китаю.

Ремесла, народне мистецтво тощо розширюють форми вираження високої традиційної культури. В останні роки зміст різних традиційних ремесел, народних промислів та інших проявів традиційної культури набуває все більшого значення в навчальних програмах з мистецтва в початкових і середніх школах. Серед них традиційні ремісничі вироби і техніки (кераміка,

вироби з дерева, рельєф, друк та фарбування, ткацтво тощо) можуть поглибити розуміння майстерності учнями і підвищити їхній інтерес до нематеріальної культурної спадщини країни. Матеріали, форми і методи виробництва різних видів ремесел також тісно пов'язані з регіональними звичаями та способом життя людей, що може допомогти студентам зрозуміти зв'язок між ремеслами й унікальною народною культурою та досліджувати її символічне й історичне значення. Крім того, зміст курсів з народного регіонального та етнічного мистецтва також є важливим компонентом шкільної художньої освіти, яка може допомогти учням зрозуміти багатство і різноманітність регіонального і національного культурного життя (глиняна скульптура, вишивка, маски, ляльки, гравюра на дереві, новорічні картини, батик, витинання з паперу, різьблення по каменю, палацові ліхтарі і багато іншого).

Важливим носієм високої традиційної культури Китаю у шкільній мистецькій освіті є підручники. У зв'язку з цим сучасні 11 комплектів підручників з мистецтва для початкових і середніх шкіл у країні створені відповідно до концепції, згідно з якою «При виборі змісту підручників з мистецтва ми маємо приділяти особливу увагу високому китайському традиційному мистецтву й етнічному і народному мистецтву, пропагувати видатну національну культуру і відображати особливості Китаю». З точки зору методів викладання, є окремі (або поодинокі) уроки, які прямо розповідають про китайські класичні твори мистецтва і національне народне мистецтво, а також у різних розділах підручника представляють традиційні матеріали і легенди. Наприклад, у підручнику з мистецтва для дев'ятого класу, виданому по всій країні, є спеціальний факультативний зміст «Колекція китайського музею». Він знайомить з репрезентативними картинами, скульптурами, каліграфією та бронзовими виробами в колекціях великих музеїв Китаю, де проводяться лекції про традиційну культуру.

Шляхи реалізації трьох прекрасних традиційних китайських культур у шкільній мистецькій освіті.

1. Визначте культурне ядро і зрозумійте зв'язок між мистецтвом і культурою в реальних життєвих ситуаціях.

Культура – це унікальний спосіб життя і поведінки людей певної епохи і регіону, що охоплює одяг, їжу, житло і транспорт. Наприклад, при ознайомленні з традиційним житлом – давньокитайськими «висячими будинками», на додаток до вивчення використаних матеріалів і характеристик будівель з сухими колонами, учителі можуть також комбінувати характеристики «перебування нагорі і внизу», щоб розповісти про закони міграції етнічних меншин. А підвісна підлога вентилується, щоб запобігти потраплянню вологи і захистити від холоду і спеки. Цей зміст може зробити традиційну культуру більш «доступною і веселою», інтуїтивно зрозумілою,

живою і яскравою, і вчителі можуть потім керувати естетичним сприйняттям і творчими діями учнів на цій основі.

2. Розкрийте зв'язок між культурною «спадщиною» і «інноваціями».

Успадкування китайської традиційної культури є необхідною передумовою для інновацій, в іншому випадку інновація позбудеться коренів. Але одночасно й успадкування без інновацій (копіювання зразків) пов'язано з відсутністю мотивації для розвитку. Отже, успадкування високої традиційної культури Китаю через шкільну художню освіту також має активно усвідомити взаємозв'язок між «успадкуванням» і «інноваціями», щоб учні могли не тільки оцінити глибину традиційної культури, а й додати культурну впевненість у собі завдяки традиційній культурі. Крім того, можна вивчати й аналізувати взаємозв'язок між культурним «успадкуванням» та «інноваціями» і скеровувати учнів на спостереження, виявлення спільного й відмінного, порівняння і формулювання унікальних естетичних суджень.

3. Координуйте стосунки між місцевою культурою і мультикультуралізмом у світі.

Культура різноманітна, і китайська традиційна культура знаходиться в гармонії з культурою інших націй, країн і регіонів світу. Тому у шкільній мистецькій освіті та викладанні в класі вчителі мають координувати відносини між місцевою культурою і світовим мультикультуралізмом.

Розвиток культури і мистецтва будь-якої країни і нації ґрунтується на традиційній культурі нації; обмін і процвітання загальносвітової культури і мистецтва засновані на розвитку різних національних культур. Чим більше відкритий світ, тим більше культура і мистецтво кожної нації і країни будуть підкреслювати їх індивідуальність, і тільки коли різні країни змагатимуться, щоб продемонструвати свої особливості та індивідуальний шарм, вони зможуть просувати багатство і різноманітність світової культури і мистецтва. «Якщо нація хоче бути сильною, вона не завжди може слідувати за іншими. Єдиний вихід – відкрити дорогоцінні ресурси традиційної культури країни і використовувати її в якості духовної основи процесу модернізації».

*Анастасія Боженко,
Олеся Чаговець*

ІНДУСТРІАЛЬНА СПАДЩИНА: НЕ МОЖНА ЗНИЩИТИ

Друга індустріальна революція суттєво змінила не лише економічну сферу розвитку цивілізації, але й стиль життя. З'явилися індустріальні ландшафти у містах, розвинулась нова культура виробництва, сформувались практики повсякденної поведінки, зрештою, виник специфічний робітничий фольклор. Індустріальний стиль життя був панівним протягом другої

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Баглай Марія – кандидат історичних наук, етнолог, викладачка Українського Католицького Університету, тренер та менеджер з комунікацій у БО «Львівська освітня фундація» (м. Львів).

Бейбей Чжао – аспірант кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (м. Харків).

Боженко Анастасія – викладач кафедри українознавства Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, історик (м. Харків).

Божинський Назар – кандидат архітектури, бандурист, доцент кафедри Містобудування та урбаністики Харківського національного університету будівництва та архітектури (м. Харків).

Борисенко Наталія (кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра історії педагогіки і порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (м. Харків).

Боярська-Хоменко Анна – доцент кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки, керівник лабораторії з вивчення проблем освіти дорослих Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (м. Харків).

Буднік Наталія – керівник ІГ «Майстерня» (м. Лисичанськ).

Ваврик Оксана – кандидат мистецтвознавства (PhD of art), старший науковий співробітник, провідний методист Тернопільського обласного методичного центру народної творчості (м. Тернопіль)

Варенікова Олена – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератури і журналістики імені проф. Л. Ушкалова Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (м. Харків).

Варич Наталія – кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства і лінгводидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (м. Харків).

Волкова Яна – аспірантка кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (м. Харків).

Ворожбіт-Горбатюк Вікторія – доктор педагогічних наук, професор, Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (м. Харків).

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО	3
Марія Баглай ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА УКРАЇНЦІВ: ЗАГАЛЬНОУКРАЇНСЬКІ РИСИ ТА ЛОКАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ СВЯТОГО ВЕЧОРА, 6 СІЧНЯ)	6
Бейбей Чжао ТРАДИЦІЙНА СПАДЩИНА КИТАЮ У ШКІЛЬНІЙ ХУДОЖНІЙ ОСВІТІ	16
Анастасія Боженко, Олеся Чаговець ІНДУСТРІАЛЬНА СПАДЩИНА: НЕ МОЖНА ЗНИЩИТИ	18
Назар Божинський ТРАДИЦІЙНЕ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТА СЬОГОДНІШНЯ СИНЕРГІЯ ТРАДИЦІЙНОГО ОДЯГУ, КОБЗАРСТВА ТА АРХІТЕКТУРИ.....	22
Анна Боярська-Хоменко ПРОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК ЗАПОРУКА ЗБЕРЕЖЕННЯ, ВІДТВОРЕННЯ ТА ПРИМНОЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ.....	23
Наталія Буднік, Тетяна Шелестова, Світлана Ізотова ЛИСИЧАНСЬКА «МАЙСТЕРНЯ» ТАЛАНТІВ.....	26
Оксана Ваврик НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ТЕРНОПІЛЬЩИНИ: ШЛЯХИ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	28
Олена Варенікова ЛЯЛЬКА-МОТАНКА У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)	34
Наталія Варич ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА-ІНОЗЕМЦЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗРУШЕНЬ	36
Яна Волкова МАТЕРІАЛ КУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ І ФІНЛЯНДІЇ: ТРАДИЦІЇ ТА ЕЛЕМЕНТИ КОЗАЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ	36
Вікторія Ворожбіт-Горбатюк, Наталія Борисенко НАЦІОНАЛЬНА ТРАДИЦІЯ У ДУХОВНО-МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ	39
Лариса Гарбузенко ТРАДИЦІЇ У ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОМУ МИСТЕЦТВІ.....	41
Людмила Гураль, Вікторія Гавриленко НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА СУМЩИНИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ПЕРЕЛІК.....	44
Ангела Денисенко ЗМІСТОВНЕ ДОЗВІЛЛЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЯК ФАКТОР ВИВЧЕННЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ, ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ТРАДИЦІЙ НАРОДУ УКРАЇНИ.....	49

БО «Благодійний фонд Харків з тобою»
ГО «Дерево-життя»
КЗК «Харківський літературний музей»

ДЕВ'ЯТЬ ЖИТТІВ ТРАДИЦІЇ

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ФОРУМУ-СЕМІНАРУ
В РАМКАХ ПРОЕКТУ «ДЕВ'ЯТЬ ЖИТТІВ ТРАДИЦІЇ»
ЗА ПІДТРИМКИ
УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ФОНДУ
(13-15 ВЕРЕСНЯ 2019, ХАРКІВ)**

Підписано до друку 10.09.2019 г. Формат 60х84/16
Папір цифровий.
Наклад 250 прим. Зам. 1009-19

Видавництво ФО-П Шейніна О.В.
61052, Україна, м. Харків, вул. Слов'янська, 3
тел. +38 (057) 712-06-46, +38 (067) 962-28-68

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2779 від 28.02.2007 р.